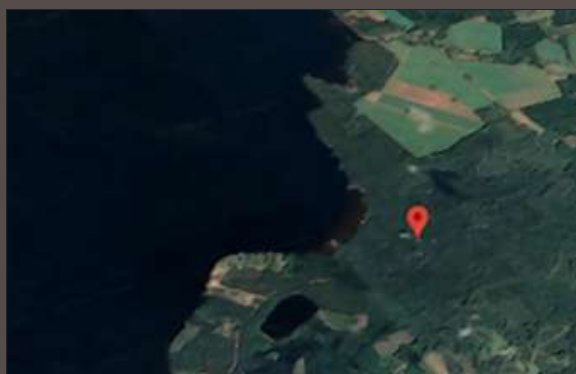

Lokal historia från Finnerödja gamla socken

FARFARS FARFARS
MORFARS FÖRÄLDRAR
ARVID BOMAN OCH
KERSTIN OLOFSDOTTER

VAR BOSATTA I SANDVIKEN
VID SJÖN SKAGERN

Alf Gunnarson

2020

RÖTTER

F: FAR OCH M: MOR

FF FF MF F	ARVID BOMAN & KERSTIN OLOFSDOTTER i Sandviken	FF FF MF M
FF FF MF	MAGNUS ARVIDSSON BOMAN i Eriksbacken	FF FF MF
FF FF M	STINA MAGNIDOTTER i Mossebo	FF FF M
FF FF	CARL CARLSSON i Mossebo	FF FF
FF F	ANDERS PETER CARLSSON i Mossebo	FF F
FF	CARL ANDERSSON i Mossebo	FF
F	GUNNAR CARLSSON i Mossebo/ Vallsjöbol MINA SYSKON OCH JAG (lite varstans)	F

Exempel:

Arvid Boman är Siris, Gus och Simons: MF FF FF MF F
Kerstin Olofsdotter är deras: MF FF FF MF M

Arvid Boman är Lovisas, Anja Claras och Kalles: FF FF FF MF F
Kerstin Olofsdotter är deras: FF FF FF MF M

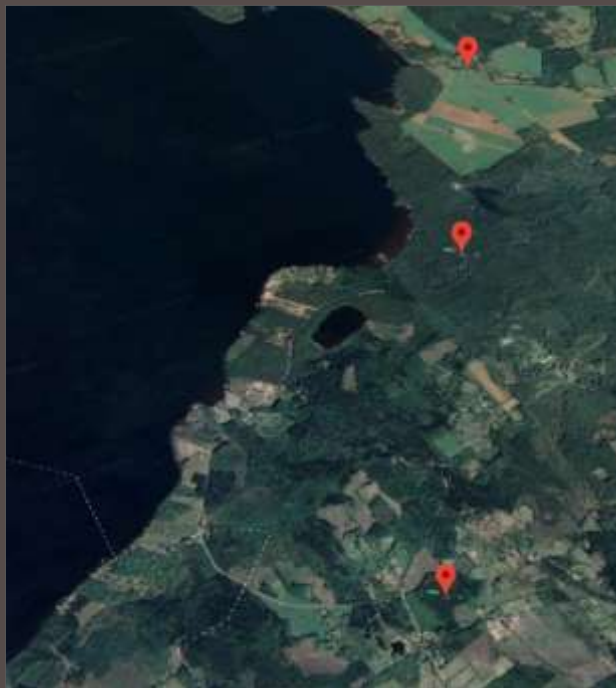
Arvid och Kerstin bodde i Sandviken på Karl XII: s tid.
Det är drygt tre hundra år sedan.

Gustaf Cederströms kända målning: Karolinerna bär hem
Karl XII från Norge år 1718.

FÖRORD

På försättsbladets moderna karta (Google Earth) är Sandviken markerat med en röd figur. Här är tre sådana markeringar: den övre står vid Skagersholm, den i mitten för Sandviken och den undre ungefär på det ställe där jag bodde som barn – Vallsjöbol på Ängen.

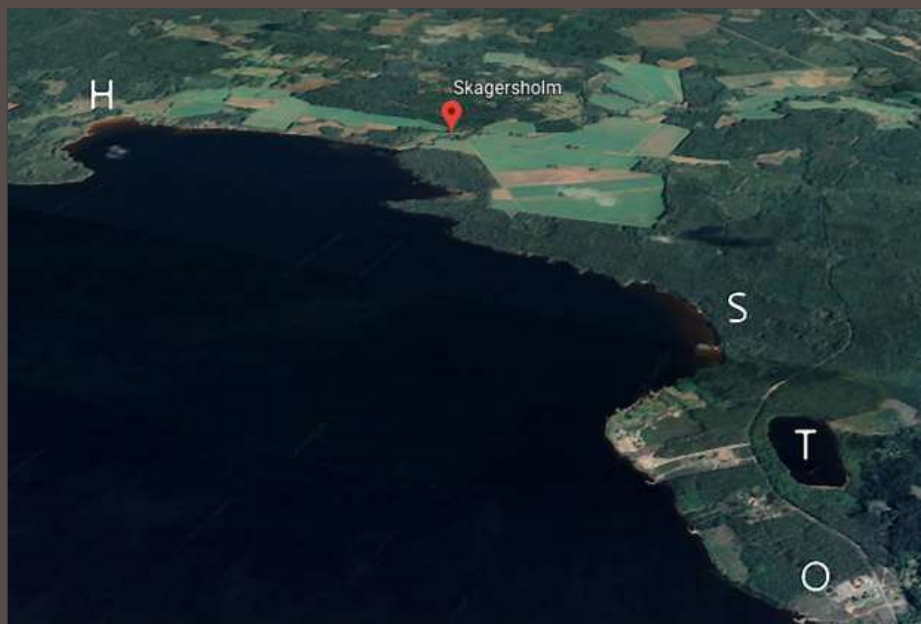

På 1940- talet var Sandviken ett ställe med mystik. Fågelvägen (på marken) var det ett par kilometer dit ner och det var en fin promenad, eftersom skogen till stora delar var så mäktig. Man vek av strax intill vår infartsväg, före Vesslebacken , gick förbi en grusgrop i Kavelbroskogen och var snart framme vid en gång- och körväg som var omgiven av ofantligt stora granar och tallar som växte rätt så glest. Marken var täckt av mossor och lågt växande blåbärs- och lingonris. Några myrstackar fanns det också och enstaka hasselbuskar.

Det var med lätthet hela vägen ner till sjön. Man trippade lätt på stigen och det tog nog bara femton- tjugo minuter att komma ner till den riktiga vägen, som började vid Kavelbron, gick förbi Rosendalen, Herrängen och Otterbäcken och senare anslöt till den så kallade Prästvägen, mellan Kavelbron och Paradistorg. Hur var det då med mystiken? Jo, när man stod där på vägen och blickade ut över sjön och såg en övergiven ladugård och ett obebott hus, visste man inte riktigt om man vågade fullfölja promenaden ända ner till sjön. Sandviken ägdes då för tiden av Skagersholm och på Skagersholm härskade Gunnar W. Andersson och han var väl inte farligare än andra människor, men det fanns osynliga hinder som manade till försiktighet, till och med misstankar om "tillträde för obehöriga förbjudet".

Sandstranden nere vid sjön var lockande. Det var en fin badplats, fullt i klass med det närliggande Otterbäcken och den var nästan alltid tom. Men fick man bada där? Man visste inte riktigt.

Jag tillåter mig att stanna kvar vid den där vackra strandremsan:

H står för Herrgårdsfallet, med en badstrand som till storlek och karaktär var ungefär som Sandvikens (S) och Otterbäckens (O). Jag skriver "var", eftersom omdömena härrör från 1940- och 50- talet.

Ett vinterminne: Finnerödja IF spelade bandy där borta vid Herrgårdsfallet. Normalt hade man Kvarndammen som hemma- is. Konstfryst var det inte tal om vid den tiden. Man fick ha tålamod att vänta tills kylan kom och sjöarna fick naturlig is. Ett sommarminne: Albin Ahrenberg kom till Finnerödja med ett pontonflygplan år 1948 och lät hugat folk betala en slant för att få se Finnerödja sockens centrala delar från luften. En sådan tur tog femton minuter och till min överraskning vågade jag mig på det äventyret. Det var kul. Det finns bildbevis:

Ytterligare en bokstav på kartan ska förklaras: T står för Tottsjön, "en liten dypöl", som man så vanvördigt kallade sjöar av den storleken. Visjön var en annan sådan. Skillnaden mellan Tottsjön och Visjön var att vi metade i den senare och åkte skridskor på den förra. Åkte vi då inte skridskor på Skagern? Jo, visst gjorde vi det, liksom på Vallsjön och dessa båda benämndes aldrig för dypölar. Fattas bara!

Efter detta något brokiga förord är det dags att fokusera enbart på Sandviken. Om jag minns rätt från tidigare släktkrönikor hade min farfars, farfars, mor (FFFFM), Stina Magnidotter, född i Eriksbacken och bosatt i Mossebo, anförvanter i Sandviken på 1700- talet. Vi får se.

/ Alf

Från Finnerödjaboken:

Sandvikens gamla torp under Skagersholm ligger några km sydväst därom vid stranden av Skagern. Foto 1930-talet.

I bildtexten har man förvandlat hemmanet Sandviken 1/16 mantal till "ett gammalt torp under Skagersholm". Under Skagersholm, vid den tiden: ja. Ett gammalt torp: nej. Fy skäms! Sandviken var ett hemman, till storleken (ungefär) som halva Mossebo (1/8 mantal).

STINA MAGNIDOTTER I MOSSEBO (FF FF M)

Stina föddes den 26 september 1749 i Eriksbacken, Finnerödja. Hennes föräldrar: Magnus Arvidsson Boman och Maria Hansdotter. Denne Magnus växte upp i Sandviken. Hans föräldrar hette: Arvid Boman (avliden 1738) och Kerstin Olofsdotter (avliden 1763). Vi kan dra slutsatsen att Stinas farföräldrar säkert bodde i Sandviken under den svåra tid, då Karl XII (1682 - 1718) härjade som värst i Sverige. Arvid Boman och Kerstin Olofsdotter torde ha varit tämligen jämnåriga med monarken.

När Stina Magnidotter var några och tjugo år flyttade hon den korta biten från Eriksnacken till Mossebo och gifte sig med Carl Ersson (född 1748) och de fick fyra söner: Erik, Magnus, Carl och Johannes, vilka i sin tur växte upp, bildade familjer och fick en hel hopar barn, vars liv nyligen blivit beskrivna under rubriken "Många kusiners livsresor" i www.mossebobladet.se.

Sammanfattning:

(Mina syskons och min) farfars, farfars, morfars far (FF FF MF F) och mor (FF FF MF M) samt deras döttrar och söner bodde i Sandviken, vid sjön Skagern.

FOLKBOKFÖRING

Nu kommer hemmanets Sandviken (Sörgårdssand) folk i fokus. Min avsikt är att titta på husförhörlängderna/ församlingsböckerna vid sekelskiftet 1700/ 1800, vid mitten av 1800- talet, vid sekelskiftet 1800/ 1900 och slutligen omkring år 1940.

OMKRING SEKELSKIFTET 1700/ 1800

Namn	Född	Ställe /Socken	Kommentar
Johan Larsson	1730	Finnerödja	Från Bodarne 1788
Helena Larsdotter	1733	Sandviken	dito
Carl	1762	Bodarne	dito
Namn	Född	Ställe /Socken	Kommentar
Carl Johansson	1762	Sandviken	
Maja Larsdotter	1777	Sörgården	
Jan Peter	1798	Sandviken	
Lena	1800	Sandviken	
Maria	1802	Sandviken	

OMKRING ÅR 1850

Namn	Född	Ställe /Socken	Kommentar
Peter Pehrsson	1797	Hova	Från Fredsberg 1829
Maja Greta Johansdotter	1812	Vallsjöbol	Från Borgan 1830
Greta Maria	1830	Sandviken	
Johanna	1832	"	
Stina Kaisa	1835	"	
Lovisa	1837	"	
Per Johan	1840	"	
Sofia	1842	"	
Augusta	1844	"	
Olivia	1847	"	
Gustaf Ludvig	1849	"	
Carl August	1854	"	

Maja Greta Johansdotter avled 1854. Änkemannen Peter Pehrsson avled 1869.

Sonen Per Johan bildade familj med den jämnåriga Maja Stina Eriksdottter och de fick tre barn tillsammans: Johan August (1864), Ida Lovisa (1866) och Pehr

Gustaf (1869). De bebodde och brukade Sandviken under sextiotalet. Per Johan P. avled 1869.

Änkan gifte sig på nytt ett år senare med Lars August Olofsson (född 1848 i Eriksåsen) och det föddes flera barn: Emma Christina (1871), Carl Viktor (1873), Carl Robert (1875), Carl Adolf (1876), Anna Matilda och Oskar Fredrik (1879) samt Axel Emanuel och Oskar Manfred (1881).

Maja Stina Eriksdotter avled år 1883, fyrtiotre år ung och Lars August gifte sig - ett år därefter - med Inga Eriksdotter (född 1847 i Stugenäs) och så blev det fler barn: Nils August och Ida Matilda (1886) samt Anna Maria (1887).

Namn	Född	Ställe /Socken	Kommentar
Per Johan Persson	1840	Sandviken	Han avled 1869
Maja Stina Eriksdotter	1840	Hävden	Hon avled år 1883
Johan August	1864	Sandviken	
Ida Lovisa	1866	"	
Pehr Gustaf	1869	"	
Lars August Olofsson		Eriksåsen	Ny make 1870
Emma Christina	1871	Sandviken	Flera barn
Carl Viktor	1873	"	
Carl Robert	1875	"	
Carl Adolf	1876	"	
Anna Matilda	1879	"	Tvillingar
Oskar Fredrik	1879	"	
Axel Emanuel	1881	"	Tvillingar
Oskar Manfred	1881	"	
Inga Eriksdotter	1847	Stugenäs	Ny maka. Förra fruns syster
Nils August	1886	Sandviken	Tvillingar
Ida Matilda	1886	"	
Anna Maria	1887	"	

Fyra barn födda inom loppet av ett år och nio månader, torde vara socken- rekord.

Ännu vid sekelskiftet fanns familjen kvar i Sandviken. De äldre sönerna och döttrarna var såklart utflugna, medan föräldrarna och de yngre fanns kvar. Inga Eriksdotter avled 1906 och Lars August flyttade till Västeräng år 1908.

År 1907 kom Anders Gustaf Persson (född 1861 i Hova socken) från Hallsberg och sammanstrålade med Anna Lovisa Eriksdotter (född på juldagen 1874) från det närliggande hemmanet Sörgården. De gifte sig det året och Anna Lovisa hade med sig två egna barn, sonen Karl Ivar (Eriksson), som hon fött på sin artonårsdag och dottern, Ester Maria, som hon fött/ fått när hon var tjugofem år ung.

OMKRING ÅR 1940

Namn	Född	Ställe/ socken	Anmärkning
Anders Gustaf Persson	1861	Hova	
Anna Lovisa Eriksdotter	1874	Sörgården	
Karl Ivar	1892	Karlskoga	Hennes egen son
Ester Maria	1899	"	Hennes egen dotter
Signe Elisabet	1908	Sandviken	Bådas
Gustaf Adolf	1909	"	"
Johan Herman	1910	"	"
Gerda Kristina	1912	"	"
Hanna Lovisa	1914	"	"
Hildur Ingeborg	1916	"	"

Dottern Ester Maria (född 1899) skaffade sig tvillingdöttrarna Dagmar Linnéa och Greta Josefina veckan före julhelgen 1922. Dagmar Linnéa avled samma dag som tvillingarna föddes.

På det sista bladet i folkbokföringen (församlingsboken 1929- 39) ser man att Sandviken var ett ställe som tömdes på folk under trettioalet:

1	144 äg Laca Bruks A.B.				
2	128 äg Anders Gustaf Persson	Skummenågård	61	P. 259	38 $\frac{2}{11}$
3	128 äg Linnéa Persson / Eriksdotter		74	Kvarnfallet	37 $\frac{2}{6}$
4	128 äg Gustaf Adolf Persson	Jordbrukslän	69	Öcker	39 $\frac{9}{6}$
5	128 äg Johan Herman Persson	Hova äg	10	P. 259	37
6	128 äg Hanna Lovisa Persson		74	Öcker län	36 $\frac{15}{11}$
7	128 äg Hildur Ingeborg Persson		76	Öcker län	37 $\frac{22}{4}$
8	128 äg Dagmar Linnéa		89	P. 259	39
9	128 äg Gerda Kristina Persson		12	Väml. län	30 $\frac{26}{11}$
10	128 äg Hanna Lovisa Persson		74	Rammselunda	35 $\frac{15}{11}$
11	128 äg Gerda Kristina Persson		74	Öcker län	35 $\frac{11}{5}$
12	128 äg Hanna Lovisa Persson		74	P. 111	36 $\frac{9}{4}$
13	128 äg Gerda Kristina Persson		12	Öcker län	37 $\frac{25}{1}$
14	128 äg Hildur Ingeborg Persson		16	Öcker län	36 $\frac{22}{8}$

Anders Gustaf Persson avled på hösten 1938 och änkan Anna Lovisa flyttade till Kvarnfallet sommaren därefter.

Sandvikens saga som lantbruk och boställe var därmed all.

Häradsekonomska kartor från omkring år 1880.

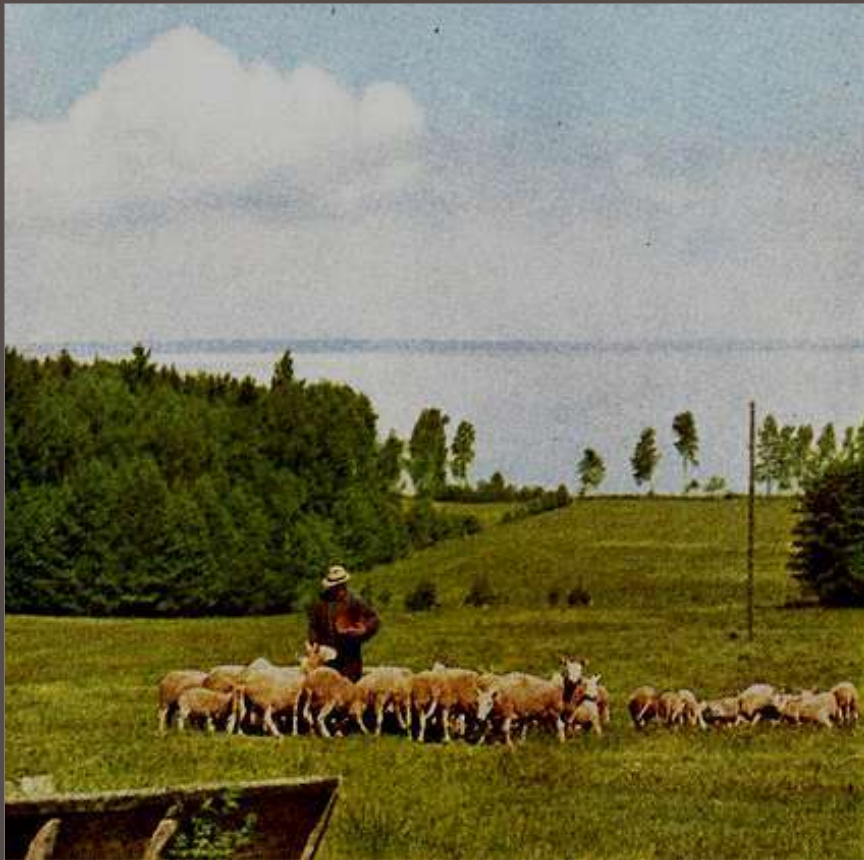

UR FINNERÖDJABOKEN

Efter år 1940 går det inte att läsa sig till, hur det gick för folket i Sandviken. Den tidpunkten sammanfaller ungefär med mitt första besök där. Fast det var nog lite senare på 1940- talet, kanske när jag var sju, åtta eller nio år. Vår vanligaste badplats vid Skagern var Otterbäcken men vi tog oss även till Sandviken ibland (som jag nämnde redan i förordet).

Jag minns stället som vidunderligt vackert – även om ett barn inte tänkte så. Det var öppet landskap ända uppifrån vägen och ner till stranden, bara lite buskar och glest stående träd innanför strandremsan. Det var tjugo- tjugofem meter mellan buskaget och vattnet. Det var långgrund och stranden bestod av ren, gyllengul

sand, när solen sken och något mindre gyllengul vid gråväder, fast då var vi inte där. Dessutom var det så vid den tiden att solen alltid sken,. Utomhusbad skedde i solsken och därmed jämnt! ☺

Utsikt över strandängen vid Sandviken, tillhörigt Skagersholm, mot sjön Skagern, sommaren 1944. I förgrunden en gammal kolryssja, »dråg». — Färgfoto juli 1944 av Märta Claréus.

Den stora strandängen vid Sandviken under Skagersholm, där semesterhemmet för Kooperativa förbundets personal i en nära framtid torde komma att byggas. Foto M. Claréus juli 1944.

Vid *Sandviken*, förr ett torpställe under Skagersholm och alltså tillhörigt Skagersholmsgodset, mötes besökaren av en idylliskt skön strandnatur invid sjön Skagern. En stor vacker äng sluttar ned mot sjön. Sommartid släppas gårdens får på bete här, och platsen erbjuder i soliga sommarkvar, med den stora sjön som bakgrund, en anblick, som kommer besökaren att tänka på de stora landskapsmålnas utsikter, de koloristiska mästerverken av en Constable, en Millet eller en Rousseau (färgbild nästa sida). Längst ned vid stranden har man en 800 m lång sandplage, den sträcker sig långt ut i sjön; och som vattnet i Skagern är rent och obesmutsat av alla föroreningar, skulle här kunna bli en idealisk badstrand.

Det är på denna härliga strandäng, som *semesterhemmet* för personalen vid Kooperativa Förbundet i en nära framtid torde komma att byggas, anser direktör Anderson. För att förstå detta, måste vi gå några år tillbaka i tiden.

Skagersholms nuvarande ägare har i flera år haft angenäma affärsförbindelser med Kooperativa Förbundet. På direktör Albin Johanssons 50-årsdag den 11 februari 1936 gjorde direktör Anderson en storstilad *donation*: han skänkte Kooperativa Förbundet hela Skagersholms herrgård och egendom med fasta och lösa inventarier, att i tacksam erkänsla för samarbetet med direktörerna Albin Johansson och Ernst Persson efter nuvarande ägarens fränfalle tjäna som rekreationshem för Förbundets personal. Donationen är hugfäst genom en minnestavla i herrgårdens sällskapsrum

Finnerödjaboken, sidan 460.

Historieskrivningen är lite si och så och naturskildringen smått överdriven i texten här uppe, där författaren associerar till kända landskapsmålare, som John Constable, Jean Francais Millet och självaste Rousseau. Fast inte filosofen Jean-Jacques Rousseau, som uppmanade mänskligheten att återvända till naturen. Här avses konstnären Henry Rousseau.

Här vill jag visa hur de tre konstnärerna målade:

Ett verk av John Constable,

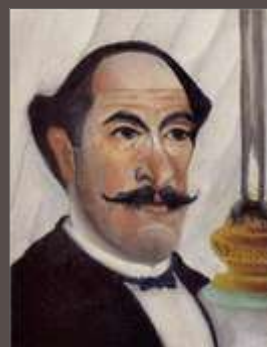

Ett verk av François Millet.

Ett verk av Henry Rousseau.

Constable, Millet och Rousseau:

Albin Johansson, Kooperativa Förbundets chef, fick en fin 50- års- present av Gunnar W, Andersson år 1936 men tiderna förändrades. KF fick nya direktörer. Donationen verkställdes. Dock blev det aldrig någon plats för trötta KF- anställda. Hela projektet rann ut i sanden, om uttrycket tillåts. Skagersholm är numera, sedan många år, åter i privat ägo.

Ännu år 1960 var det öppet landskap i Sandviken, vilket den här kartan visar:

Ekonomisk karta (1960).

NUTIDSBILDER

Vägen ner till stranden.

Den gamla stugan (utan sjö- utsikt sedan länge).

AVSLUTNING

Man skimtar sjön där bortanför den låsta dumbommen. På 1940- och 50- talet gick den här vägen i kanten av det vackra, öppna landskapet. Man kunde köra ända ner till strandkanten, parkera där, byta om till badbyxor i skydd av buskaget och strax därpå låta Skagerns ljumma vatten rena såväl kroppen som själen. Det var ett skönt ställe att besöka.

Författaren och filosofen Rousseaus tanke "tillbaka till naturen" eller "låt oss återvända till naturen" innebar att han tog avstånd från tekniska landvinningar och materiella saker i allmänhet. Folk kom alltmer bort från det ursprungliga (naturen) och blev alltmer fattiga i anden, menade han och rekommenderade återgång till naturen som medicin mot det skenbara, artificiella, penningberoende välbefinnandet. Så tyckte och tänkte han för tvåhundra år sedan. Man undrar vad Rousseau skulle sagt om dagens mobiltelefon- samhälle. Eller – man undrar inte. Man är rätt säker på hans uppmaning: kasta mobilerna i sjön!

Rousseau manade: Låt oss återgå till naturen. De beslutsfattare som haft ansvar för det gamla hemmanet Sandviken, vid sjön Skagern, hyllade i stället tesen: låt det återgå till naturen!

Var det bättre förr? Frågan är fel ställd. Det var annorlunda, på gott och ont.

Mariestad den 15 november 2020

/ Alf